

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка» Черкаської обласної ради

Вивчай історію України з бібліотекою

Методичні поради

м. Черкаси

2022

УДК 7.07+821.09](477.46)

В41

Укладач
Науковий редактор

О.О. Лось
К.С. Бугасенко

В41 Вивчай історію України з бібліотекою / Управління культури та охорони культурної спадщини Черкас. облдержадмін., Комунал. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради; [уклад. О. Лось]. – Черкаси: ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2022. – 12 с.

Методичні поради адресовані бібліотечним працівникам, шкільним бібліотекарям, вихователям, які проводять роботу із національно-патріотичного виховання серед молоді та юнацтва.

УДК 7.07+821.09](477.46)

© Комунальний заклад «Обласна
універсальна наукова бібліотека імені
Тараса Шевченка» Черкаської обласної
ради

Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.
В. Сосюра.

Бібліотеки є центром збереження і розвитку національної культури і патріотичного виховання особистості. Патріотизм поєднує в собі любов до України, до рідної мови, до свого народу, гордість за її минуле і сьогодення, готовність до її захисту. Національно-патріотичне виховання, промоції читання з даної тематики покликані забезпечити формування у слухачів гідності, стійкості, мужності, почуття патріотизму, любові до України, наслідування кращих традицій.

Бібліотекарям територіальних громад радимо займати активну позицію щодо патріотичного виховання громадян. Через повномасштабну війну Росії проти України не лише на фізичній лінії фронту, але й у інформаційному полі, видається дуже доречним зайнятись поглибленим вивченням історії України.

Перш за все треба звернути увагу на розкриття потенціалу книжного фонду бібліотеки шляхом:

- популяризації літератури історично-патріотичного характеру;

- книжкових виставок (як традиційних, так і онлайн на сторінках соціальних мереж Facebook, Instagram, відеохостинга YouTube та ін.;
- відео-презентацій тем національно-патриотичного характеру в соцмедійному застосунку TikTok, відеохостингу YouTube та ін.

Пропонуйте користувачам твори письменників, наприклад Оксани Забужко «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій», І. Білика «Дикі білі коні», Б. Лепкого «Крутіж», «Мотря», В. Кулановського «Іван Сірко», «Максим Кривоніс», М. Старицького «Останні орли», М. Рябого «Ще не вмерла Україна», Г. Гордасевича «Степан Бандера: людина і міф», Ю. Киричука «Історія УПА», М. Андрусика «Брати вогню», «Брати грому», «Брати просторів», Р. Іваничука «Вогненні стовпи», Ореста Субтельного «Україна: Історія», Гульнара Бекірова «Пів століття опору. Кримські татари від вигнання до повернення (1941-1991 роки)», Богуміли Бердиховської, Олі Гнатюк «Бунт покоління. Розмови з українськими інтелектуалами», Сергія Білоконя «Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.)», Марти Богачевської-Хомяк «Білим по білому: Жінки у громадському житті України. 1884–1939», Андрія Боляновського «Українські військові формування в Збройних силах Німеччини (1939–1945)», «Справа Василя Стуса», упорядника Вахтанг Кіпіані та ін.

Бібліотеки мають висвітлювати події за допомогою різноманітних форм бібліотечної роботи, а саме: індивідуальних, масових, створення клубів, гуртків, просторів, використання Інтернет середовища, електронних сервісів тощо.

Індивідуальний підхід до читача є ключовою ланкою у процесі залучення його до бібліотеки та обслуговування. Потрібно розуміти, що читач приходить перш за все як індивідуальність, зі своїми потребами та бажаннями. За допомогою анкетування можливо виявити інтереси та вподобання читача. Насамперед, потрібно вивчити своїх читачів: їх особливості, інтереси, потреби, мотиви звернення. На власному досвіді кожен бібліотекар переконується втому, наскільки важлива перша зустріч з майбутніми читачами. Привітність та увага до читача допоможуть йому в майбутньому відчувати себе комфортно у спілкуванні з бібліотекарем.

Основна форма індивідуальної роботи з читачем – бесіда, у всіх її різновидах за метою, формою, використаними прийомами. Вона потрібна для налагодження контакту з читачем; проведення екскурсії по бібліотеці; для допомоги читачеві у виборі книги. Крім того, в практику бібліотечної роботи все активніше впроваджується віртуальне спілкування. Завдяки новим інформаційним технологіям з'явилася можливість для користувача поставити через віртуальну довідкову службу питання бібліотекарю онлайн. Віртуальне спілкування включає

обмін текстовими повідомленнями, електронну пошту, відеозв'язок з бібліотекарем тощо. Для промоції певної книги читачеві корисним буде використання наступних прийомів:

– «мости» – від знайомих читачеві до незнайомих, від простих до складних. Базується на схожості елементів (наприклад, від кіно до книги, від одного твору автора до іншого)

– «опора на відоме» – рекомендація книги з посиланням на відомі факти;

– «авторитет» – спирання на відоме ім'я автора, або відгук відомої людини;

– «сюрприз» – рекомендація нової книги, несподіваної для читача, але така, що йому сподобається;

– «інтрига» – знайомство з невеличким цікавим епізодом, який викличе зацікавленість у читача;

– «книга для тебе» – книга відібрана саме для конкретного читача;

– «читач-читачеві» – у книгу, яка рекомендується додається відгук читача-ровесника.

Щоб індивідуальна робота з читачем мала успіх, важливо вміти слухати кожного читача, знайти свої підходи до кожного, у спілкуванні виділити важливе для їх вивчення як читача. Працюючи над цим, потрібно звернути увагу на характеристики читача: особистісні якості; читацькі потреби та інтереси; мотиви читання; потенційні читацькі інтереси, які можна розвинути.

Якщо проходить індивідуальна робота з дітьми, варто пам'ятати, що молодші читачі добре сприймають рекомендаційну бесіду. Для середнього віку доцільніше застосовувати ті форми роботи, які ненав'язливо допоможуть вибрати потрібну книгу з декількох – інтерв'ю, робота з відгуками, бесіди. Читачі старшого віку люблять висловлювати свою думку, спілкуватись з однолітками. Тому для них – анкети, відгуки. Індивідуальна робота буде успішною у тому випадку, коли буде вестись професійно та систематично. Варто дотримуватись у спілкуванні з читачами-дітьми непорушних стандартів: активне привітання; зоровий контакт; усмішка; емоційний зв'язок; повне інформування; не розмовляти при читачеві про особисті або виробничі питання.

Масові форми бібліотечної роботи, Досвід проведення масових заходів підтверджує, що їх ефективність залежить від активності читачів. Треба сміливіше використовувати оригінальні, інноваційні, інтерактивні форми роботи.

Пропонуємо звернути увагу на низку інформаційно-масових заходів про шанування видатних українців, наприклад: година історії в бібліотеці «Михайло Грушевський – історик і будівничий нації»; дискусія, диспут Я. С. Стецько – ідеолог та провідник українського націоналізму; бесіда-розповідь «Велика жінка великого чоловіка», видатна українська націоналістка Ярослава Стецько, поетичний вечір «Тарас Шевченко поет, який живе в серцях свого народу», бібліохвилинка: «Обличчя

української історії Леся Українка», радіопередачі про українських історичних осіб «Легендарні українці: Максим Залізняк», «Смисл його життя – вільна, Соборна, без холопа і без пана Україна», тощо.

Одним із найефективніших засобів масової роботи з формування національної та громадянської самосвідомості є популяризація літератури з пошукової робота красназвочного характеру. Зокрема, знаходження відомостей про учасників визвольної боротьби, проведення зустрічей з ними, їхніми родинами, побратимами. Біля пам'ятників, могил УСС, захоронень воїнів УПА можна проводити і брати участь у мітингах-реквіємах «Вони визволяли наше місто, село», «Герої віддали своє життя за Україну». Можливо створювати ізотеки, фототеки, репродукції, листівок, плакатів, фактографічний банк мистецьких цікавинок «Хто є хто на Черкащині». Пропонуємо провести цикл заходів за темами «Черкащина – Батьківщина моя», «Їх імена в історії мого села», «Літературний портрет Черкащини», «Їх славні імена в літописі Черкащини». Оформіть виставку «Біографія книг – біографія поколінь. Штрихи до портрета земляків». Пропонуємо представити на цю виставку книги, речі, які мають відображати реалії часу, з яких можна скласти уявлення про минулі роки, зміни в суспільному житті і конкретної історичної ситуації. Пропонуємо назви масових заходів: «Мій край, Черкащина!», «Люби свій край, поважай

свою історію», «Мала Батьківщина – велика любов», «Нам не дано забути подвиг земляків», «Наша вулиця носить ім'я героя війни», «Бойові нагороди воїнів, які визволяли Україну від рашистів», «Про ту землю, де ти народився», «Я виріс тут – і цей край мені дорогий», «Я не випадковий гість рідної землі».

Виховання патріотизму – це невинна робота зі створення почуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, шанобливого ставлення до історичного минулого Батьківщини. За календарем знаменних дат пропонуємо організовувати заходи: до Дня пам'яті Героїв Крут – урок патріотизму, Година пам'яті «Крути - наше горе і праведний клич» до Дня Соборності України – тематична виставка «Читаємо книжки – вивчаємо історію України», Літературно-музичний вечір «Соборна мати Україна-одна для всіх, як оберіг» година історичної пам'яті «Це нашої історії рядки», «Україна неповторна, єдина, свята», «Україна – єдина соборна держава», до Дня Гідності і Свободи – конкурс малюнків, до Дня пам'яті кривавих подій на Майдані Незалежності «Небесна сотня» – тематична інформаційно-документальна виставка-пам'ять «Незламний дух. Безсмертний подвиг»; Бібліохвилинка «Гордиться серце – «Слава Україні!», «Героям слава» – журиться душа...», до Дня Пам'яті та примирення і Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні пропонуємо проводити акції «Маки пам'яті». Слід поєднувати читання книг з переглядом фільмів – провести цикл заходів

«Друга світова війна в книгах і фільмах». до Дня Української державності «Самостійну державу може здобути собі український народ тільки власною боротьбою і працею» – онлайн виставка книг, Клуб живого спілкування «Говоримо українською», до Дня Державного прапора – фотозона «Я – Українець – і цим пишаюсь»; година патріотичної освіти «Символ нації – національний прапор»; флешмоб «Наш Стяг – пшениця у степах під голубим склепінням неба!», до Дня Незалежності України – книжкова панорама «Шляхи України від ідеї до Незалежності»; віртуальна книжкова виставка «Україна крізь століття» та поетична сторінка «Живи Україно, тримайся рідненька!», поетичний відео-нарис: «З Україною в серці», до Всеукраїнського дня бібліотек – акція: Подаруй бібліотеці україномовну дитячу книгу», до Дня української писемності та мови – мовний круїз «Велична і проста українська ніжна мова», до Дня захисника України – патріотична година «Героїв країна – моя Україна!», до Дня Українського козацтва бібліотеки можуть брати участь у масовому заході «Посвячення у козачата». Це сприятиме вихованню у дітей духовних та патріотичних цінностей, любові до України, села, в якому народилися і живуть. Працівники бібліотек у бесідах «Хай живе козацька доля, хай живе козацький дух» наводитимуть яскраві приклади з героїчного минулого козацької доби, які сприятимуть формуванню власної гідності, дисципліни

та багато ін.

Сьогодні йде війна в Україні. Росія окупувала частину країни. Гинуть наші кращі сини, стримуючи російську навалу. Україна в небезпеці. Бібліотеки зобов'язані зосередити свою роботу на висвітленні подій, щодо агресії з боку Росії, підтримати політику нашої держави в організації захисту територіальної цілісності України.

В кожній книгозбірні радимо організовувати викладки літератури або розділ на виставці «Вісті з передової», на якій мають бути представлені найсвіжіші матеріали з періодики. Актуальною буде книжкова виставка: «Хто за свободу вийшов проти смерті, тому немає смерті на землі». Розділи виставки: «Українська святиня», «Україна – єдина країна», «Не здолати Україну», «Стан душі – волонтер», «Пам'ятаймо імена героїв», «Боже, Україну збережи!»

Значне місце в системі роботи бібліотеки займають благодійно-патріотичні акції «Подаруй бібліотеці українську книгу», «Бібліотечка для захисника», «Книга для воїна», «Врятуй Україну – підтримай солдата», «Оберіг захисника України». Для найменших користувачів бібліотек варто організувати конкурси малюнків на асфальті «Війна очима дітей», участь в акціях «Напиши листа воїнові», «Намалюй малюнок солдаткові» та ін.

Пріоритетну роль відіграють активні форми популяризації літератури, такі як дискусії: «Захист України – обов'язок кожного

громадянина?»), «Чи достатньо одного патріотизму для захисту України?» тощо.

Створення клубів (платформ, просторів, гуртків з вивчення історії України, історії української літератури, історії краю, наприклад клуб «Родовід» – вивчення та збереження народних традицій, оберегів, гурток «Український віночок», він може об'єднати тих, хто любить і шанує українську вишивку і українську пісню та ін.

Використовуйте сучасні інтерактивні форми роботи – знімайте відео-подкасти на тему патріотичного виховання, зверніть увагу на флешбук – книжковий флешмоб в Інтернеті. Це може бути розміщення фрагментів текстів видань у соціальних мережах, уривків з книг, сторінки з наведенням цитат, ілюстрацій, особистих думок та іншої інформації; буктрейлер – це короткий відеоролик (тривалістю до 3-х хвилин) за мотивами книги, що є сучасною формою реклами книги, засобом її просування, заохочення до читання; бібліотечний Non-stop – під час цього заходу бібліотека протягом дня представляє собою майданчик для відкритого інтерактивного спілкування з цікавими творчими людьми; Zoom спілкування – зустрічі, конференції, майстер-класи тощо.

Приймайте участь у грантах та проєктах (місцевих, державних, міжнародних), наприклад Персональні проєкти від ЄС <https://houseofeuropa.org.ua/grant/individual-project-grants>, Для

творчої молоді <https://houseofeurope.org.ua/grant/creative-youth-grants>,
У відповідь на війну
<https://houseofeurope.org.ua/programme/emergency-war-response>,
Для професіоналів в сфері культури
<https://houseofeurope.org.ua/digital-labs/digital-labs-culture-professionals>,
гранти Українського культурного фонду
<https://ucf.in.ua/p/about>, щорічні гранти Президента України
молодим діячами у галузі культури
<https://mkip.gov.ua/content/stipendii.html>.

Бібліотека сьогодні є центром волонтерства. У бібліотеках можуть проводитися патріотичні бесіди «Волонтери – рятувальники і помічники», «Допомога військовим від волонтерів», організовуватись викладки газетних матеріалів про мужність і відвагу волонтерів «Волонтери: пліч-о-пліч з захисниками України».

У бібліотеках можна організувати пункти збору речей для відправки на фронт: продукти харчування, теплі речі, ліки, закликати користувачів бібліотеки приєднатися до цієї акції.

Національно-патріотичне виховання сьогодні – це, насамперед, повернення традицій і культури нації, до кращих прикладів історичного минулого народу та відчуття причетності до створення історії свого народу, відродження національної ідентичності та укріплення її позицій сьогодні та на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Велична і прекрасна наша Україна! [Електронний ресурс] / Тальнівська дитяча бібліотека // Facebook. Тальнівська дитяча бібліотека. – Режим доступу:

<https://talnivska.gromada.org.ua/news/1596535017/> – Назва з екрану. – Дата публікації: 23.08.2022. – Дата перегляду: 01.09.2022.

2. Найбільш знаковою книжкою нашої Незалежності стала «Справа Василя Стуса» Вахтанга Кіпіані [Електронний ресурс] / Міністерство культури та інформаційної політики України // Офіційний сайт. Міністерство культури та інформаційної політики України. – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/news/6320.html> – Назва з екрану. – Дата публікації: 27.10.2021. – Дата перегляду: 01.09.2022.

3. Національно-патріотичне виховання в бібліотеках [Електронний ресурс] / Івано-Франківська МЦБС // Сайт. Івано-Франківська МЦБС. – Режим доступу:

<https://is.gd/aMPmKw>. – Назва з екрану. – Дата публікації: 19.02.2015. – Дата перегляду: 05.09.2022.

4. Пам'ятаємо загиблих! Шануємо живих! [Електронний ресурс] / Публічна бібліотека Корсунь-Шевченківської міської ради // Facebook. Публічна бібліотека Корсунь-Шевченківської міської ради. – Режим доступу:

<https://www.facebook.com/groups/539862696718339>. –

Назва з екрану. – Дата публікації: 29.08.2022. – Дата перегляду: 02.09.2022.

5.Формування національно-патріотичної свідомості дітей в бібліотечному просторі Хмельниччини [Електронний ресурс] / Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка // Сайт. Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка. – Режим доступу:

https://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=563&dep_cur=1685#gsc.tab=0. – Назва з екрану. – Дата публікації: 29.11.2017. – Дата перегляду: 05.09.2022.

Методичні поради

Вивчай історію України з бібліотекою

Укладач: О.О. Лось
Відповідальна за випуск Л.Д. Дядик
Редагування, комп'ютерне опрацювання О.О. Лось

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
вул. Б. Вишневецького, 8 м. Черкаси, 18001

Підписано до друку

Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка